

10. Malikov M.V. Functional diagnostics in physical education and sport / M.V. Malikov, A.V. Svatiyev. – Study guide (marked as Ministry of Education and Science of Ukraine). – Zaporizhzhia: ZNU, 2006. – 199 p.
11. Miftakhutdinova D.A. Complex training program for women's national rowing team of Ukraine to participate in London Olympic Games 2012 / D.A. Miftakhutdinova, M.V. Malikov, A.V. Svatiyev. – Methodological recommendations. – Zaporizhzhia: ZNU. – 2015. – 73p.
12. Nolte V. Rowing Faster / Volker Nolte // Human Kinetics. – 2011. – vol.1. – 366 p.
13. Platonov V.N. Training system for athletes in Olympic sport. General system and its practical recommendations / V.N. Platonov. – K. : Olympic literature, 2004. – 808 p.
14. Schinkaruk O. A. Enhancement of scientific and methodological support for Ukrainian athlete in training for Olympic Games at the modern stage of sport development / O. A. Schinkaruk // XIV International scientific congress. «Olympic sport and sport for everyone» [collection of abstracts]. — K. : Olymp. Lit., 2010. — P.143.
15. Syrets A.L. Age dynamics of world's top achievements on rowing ergometers "Concept" / A.L. Syrets // Scientific rationale of physical education, sport, training and personnel training in physical education and sport. – Minsk, 2004 – P. 122-125.
16. Verkhoshanskiy Yu.V. Theory and methodology of sport performance: block training system for athletes of high performance / Yu.V. Verkhoshanskiy // Theory and practice of physical education. – 2005. – № 4. – P. 2-13.
17. Zhukov S. E. Technology of focused training of athletes for competitions on the ergometer "Concept" / S.E. Zhukov // Sport na vode. – 2001. – No.4. – P. 26.

УДК 796.323.2 + 015

ПРОБЛЕМИ КОНТРОЛЮ В БАСКЕТБОЛІ НА ЕТАПІ ПОЧАТКОВОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗВ'ЯЗКУ З ТЕНДЕНЦІЄЮ ДО РАННЬОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ

Мітова О.О., Онищенко В.М.

49094, Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту, наб. Перемоги, 10, м. Дніпро, Україна

elenamitova@mail.ru

Проаналізовано проблеми контролю в баскетболі на етапі початкової підготовки в зв'язку з тенденцією до ранньої спеціалізації. В ході дослідження виявлено, що тенденція до ранньої спеціалізації у командних спортивних іграх, та у баскетболі зокрема, ще має резерви цілісного або часткового наукового обґрунтування системи підготовки, адаптованої до матеріально-технічних умов українських навчальних та спортивних закладів, й підкреслює значущість вдосконалення контролю, як важливої складової в управлінні процесом початкової підготовки з метою збереження фізичного та психічного здоров'я дітей під впливом спортивного навантаження. Зазначено, що ефективність вдосконалення системи контролю залежить від урахування та аналізу накопиченого практичного досвіду та теоретичних знань в олімпійському спорті в цілому, в командних видах спорту й баскетболу безпосередньо. Виявлено, що попри достатню кількість зарубіжних публікацій, питання контролю у мікро- та міні-баскетболі ще недостатньо висвітлено й не систематизовано у відповідності до характерних особливостей віку, статі, рівня підготовленості тих, хто займається, структури та змісту навчально-тренувального процесу, визначених пульсових діапазонів для фізичного навантаження тощо. Зроблений аналіз наукових даних з питань контролю у баскетболі на етапі початкової підготовки з урахуванням ранньої спеціалізації, свідчить про те, що даний напрям ще не є достатньо вивченим та не має повного наукового обґрунтування.

Ключові слова: баскетбол, етап початкової підготовки, контроль, рання спортивна спеціалізація.

ПРОБЛЕМЫ КОНТРОЛЯ В БАСКЕТБОЛЕ НА ЭТАПЕ НАЧАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ В СВЯЗИ С ТЕНДЕНЦИЕЙ К РАННЕЙ СПЕЦИАЛИЗАЦИИ

Митова Е.А., Онищенко В.Н.

*49094, Днепропетровский государственный институт физической культуры и спорта,
наб. Победы, 10, г. Днепр, Украина*

elenamitova@mail.ru

Проанализированы проблемы контроля в баскетболе на этапе начальной подготовки в связи с тенденцией к ранней специализации. В ходе исследования выявлено, что тенденция к ранней специализации в командных спортивных играх, и в баскетболе в частности, имеет еще резервы целостного или частичного научного обоснования системы подготовки, адаптированной к материально-техническим условиям украинских учебных и спортивных учреждений, и подчеркивает значимость совершенствования контроля, как важной составляющей в управлении процессом начальной подготовки с целью сохранения физического и психического здоровья детей под влиянием спортивной нагрузки. Отмечено, что эффективность совершенствования системы контроля зависит от учета и анализа накопленного практического опыта и теоретических знаний в олимпийском спорте в целом, в командных видах спорта и баскетболе в частности. Выявлено, что несмотря на обилие зарубежных публикаций, вопросы контроля в микро- и мини-баскетболе еще недостаточно освещены и не систематизированы в соответствии с характерными особенностями возраста, пола, уровня подготовленности занимающихся, структуры и содержания учебно-тренировочного процесса, определенных пульсовых диапазонов для физической нагрузки и т.д. Проведенный анализ научных данных по вопросам контроля в баскетболе на этапе начальной подготовки с учетом ранней специализации, свидетельствует о том, что данное направление не имеет полного научного обоснования.

Ключевые слова: баскетбол, этап начальной подготовки, контроль, ранняя спортивная специализация.

CONTROL PROBLEMS IN BASKETBALL AT THE STAGE OF INITIAL TRAINING IN CONNECTION WITH THE TENDENCY TOWARDS EARLY SPECIALIZATION

Mitova E., Onishchenko V.

*49094, Dnipropetrovsk State Institute of Physical Culture and Sports,
Naberezhna Peremohy, 10, Dnipro, Ukraine*

elenamitova@mail.ru

The problems of control in basketball at the stage of initial training in connection with the tendency towards early specialization are analyzed. The study revealed that the tendency towards early specialization in team sports games and basketball in particular still has reserves of holistic or partial scientific substantiation of the system of training, adapted to the material and technical conditions of Ukrainian educational and sports institutions, and underlines the importance of improving controls, as an important component in the management of basic training in order to preserve physical and mental health of children under the influence of sports load. It is noted that the effectiveness of improving the control system depends on the recording and analysis of accumulated practical experience and theoretical knowledge in Olympic sports in general, in team sports and basketball in particular. It was revealed that despite the abundance of foreign publications, issues of control in micro- and mini-basketball are still not covered and systematized in accordance with characteristics of age, sex, level of preparation, the structure and content of the training process, particular pulse rates for physical load, etc. The analysis of the scientific data on the issues of control in basketball at the stage of initial training in view of early specialization suggests that this area is still not enough studied and does not have a full scientific basis yet.

Key words: basketball, stage of initial training, control, early sports specialization

ПОСТАНОВА ПРОБЛЕМИ. АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Однією з тенденцій розвитку баскетболу останнього десятиріччя є тенденція до ранньої спеціалізації, тобто зменшення віку початку занять спортивними іграми з 9-11 до 6-7 років [3].

Сьогодні світова практика свідчить про розвиток масового міні-баскетболу. Відомо, що діти з 6-7-річного віку починають успішно освоювати абетку баскетболу, а з 8-річного віку починають регулярно тренуватися в секціях і виступати на змаганнях [7, 8, 9, 10, 11, 12].

Аналіз навчальної програми для дитячо-юнацьких спортивних шкіл (1999 року видання) дозволяє визначити причини неефективності її функціонування: застаріла методика

підготовки баскетболістів у порівнянні з провідними баскетбольними країнами; необґрунтовані наукові підходи до регламентації фізичних навантажень з урахуванням індивідуальних особливостей розвитку дітей; відсутність науково обґрунтованої системи нормативних оцінок фізичної підготовленості (не всі фізичні якості контролюються відповідно до сенситивних періодів); слабка постановка педагогічного процесу, яка повинна створювати умови для розкриття і розвитку фізичних, морально-вольових та інтелектуальних якостей дитини; низький рівень організаційної структури педагогічного управління, яка забезпечує координацію та взаємодію батьків, тренерського колективу, вчителів фізичної культури (батьки повинні сприяти тренеру і направляти поведінку дитини, але не впливати на роботу тренера) [1]. Також чинна програма з баскетболу не розрахована на дітей з 6-7 років й не враховує значення контролю рівня фізичного здоров'я, фізичної підготовленості та фізичного розвитку під впливом занять спортом.

Систему контролю в олімпійському спорті детально представлено у фундаментальних працях Т.О.Вотра [6], В.М.Платонова [5], у спортивних іграх – М.А. Годіка [2], але робіт присвячених аналізу сучасного стану проблеми контролю в баскетболі на етапі початкової підготовки в зв'язку з тенденцією до ранньої спеціалізації не знайдено тому даний напрям наукових досліджень є актуальним.

МЕТОДИ І ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета дослідження – проаналізувати сучасний стан проблеми контролю в баскетболі на етапі початкової підготовки в зв'язку з тенденцією до ранньої спеціалізації.

Матеріал та методи дослідження: аналіз методи теоретичного аналізу, синтезу та узагальнення інформації; узагальнення досвіду практичної роботи щодо системи контролю в олімпійському спорті, командних спортивних іграх та у баскетболі зокрема.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Аналіз літературних джерел та практичного зарубіжного досвіду висвітлює думку сучасних фахівців з командних спортивних ігор, які стверджують, що ключ до спортивних успіхів слід шукати в ранній спортивній спеціалізації. У зв'язку з цим, світова практика свідчить про розвиток масового мікро- та міні-баскетболу.

Практичний досвід країн Європи, таких як: Фінляндія, Германія, Словенія, Іспанія та інші свідчить, що вже понад двадцять років у цих країнах діти розпочинають знайомитись з баскетболом ще з дошкільного віку. Такий підхід реалізується на заняттях з мікро-баскетболу. В нашій країні, мікро-баскетбол ще не набув такої популярності, що пов'язано із проблемами матеріального забезпечення (спеціально обладнанні кошики, інвентар – полегшенні м'ячі) та методичного (відсутність програми навчально-тренувального процесу з мікро-баскетболу). Однак, у нещодавно проведених дослідженнях українськими вченими О.Г.Лахно (2013) та О.О.Конох (2014) експериментально підтверджено позитивний вплив використання елементів мікро-баскетболу в системі дошкільного фізичного виховання на фізичний та психофізичний розвиток дітей 3-6 років.

Зарубіжна література [7, 9, 12] висвітлює створення та розвиток у багатьох країнах спеціальних ігор для дітей 6-7 – річного віку, таких як: міні-баскетбол, міні-теніс, міні-волейбол й наголошує на їх популярності та позитивному впливі на фізичний та психічний стан дітей, а також на гармонійний фізичний розвиток дитини. У той же час в останніх працях Платоновим В.М. [5] наведено вік дітей для початку занять такими спортивними іграми, як гандбол та баскетбол є вік 12-14 років. Навчальними програмами для ДЮСШ рекомендовано здійснювати набір дітей до груп початкової підготовки з баскетболу з 9 років.

Встановлено, що не дивлячись на різні думки фахівців щодо ранньої спеціалізації в спорті й у командних спортивних іграх зокрема, світовий практичний досвід провідних

баскетбольних країн свідчить, що діти з 6-7-річного віку починають успішно опановувати азбукою спортивних ігор, а з 8-річного віку починають регулярно тренуватися в секціях і виступати на змаганнях. В цьому відношенні міні-баскетбол представляє необмежені можливості. Наприклад, у США займаються баскетболом близько 20 мільйонів гравців. А в таких країнах, як Бразилія, Італія, Франція займаються тільки у секціях з міні-баскетболу по 150 тис. дітей від 6 до 12 років. Для порівняння, в Україні в ДЮСШ за підсумками 2012-2015 років в середньому за рік зареєстровано 29 тисяч юних баскетболістів віком від 6 до 12 років [4].

Розробкою та впровадженням методик або технологій навчання спортивним іграм у дошкільних та шкільних закладах займалися такі вчені, як: О.Г. Лахно, 2013; О.О. Конох, 2014; Г.З. Максимів, 2007; Е.Й. Адашкявичене, 1983, 2001. Планування підготовки дітей 6-7 років на першому році занять міні-тенісом представлено в роботі Лазарчук О.В. Значну увагу закордонні науковці (Л. Костікова, 2002; В. Лепьошкін, 2011; Н. Сортел, 2002; П. Баррел, П. Патрик, 2008; Х.М. Бусета, 2000, Спенсер та ін.) приділили розвитку міні-баскетболу не тільки на рівні країни, але й на міжнародному рівні. Питанням відбору в баскетболі займалися такі вітчизняні та зарубіжні науковці як – А. Ніколич, Ю. Параносіч, 1984; Л. Костікова, 2002; Л. Волков, 2003; В.Г. Губа, С.Г. Фомин., С.В. Чернов, 2009 та ін.

Науково обґрунтовано структуру та зміст навчально-тренувального процесу на першому році занять міні-баскетболом у дисертаційному дослідженні В.М. Онищенко (2016), також українським досвідченим вченим й автором підручника з баскетболу Л.Ю. Поплавським розроблено проект навчальної програми для ДЮСШ, розраховану на дітей з 6 років, однак опублікування та впровадження даних нормативних документів у практику в Україні ще не відбулося.

Однак аналіз цих робіт зазначає, що питання контролю у мікро- та міні-баскетболі ще недостатньо висвітлено й не систематизовано у відповідності до характерних особливостей віку, статі, рівня підготовленості тих, хто займається, структури та змісту навчально-тренувального процесу, визначених пульсових діапазонів для фізичного навантаження тощо.

Етап початкової підготовки – один з найбільш важливих, оскільки саме на цьому етапі закладається основа подальшого оволодіння майстерністю в баскетболі і проводиться відбір для подальших занять спортом. Однак тут є небезпека перевантаження ще незміцнілого дитячого організму, так як у дітей цього віку існує відставання у розвитку окремих вегетативних функцій організму.

Тому водночас, тренерам, які працюють у групах з мікро-баскетболу та міні-баскетболу необхідно пом'ятати, що рання спортивна спеціалізація і супутні їй напружені тренування і активна змагальна діяльність є вкрай небезпечними, такими, що порушують об'єктивні закономірності багаторічного вдосконалення, передчасно зношується юного спортсмена і яка лишає його можливості досягти дійсно високих результатів в оптимальній для конкретного виду спорту віковій зоні [5]. Фактори, що обмежують навантаження: недостатня адаптація до фізичних навантажень; вікові особливості фізичного розвитку; недостатній загальний обсяг рухових навичок і умінь.

Високі фізичні та психоемоційні навантаження на фоні процесів росту і формування органів і систем, висувають підвищені вимоги до організму юних спортсменів і, за певних обставин, можуть привести до виникнення ряду порушень у фізичному розвитку та стані здоров'я [6].

Тому вкрай необхідним є – чітке розв'язання завдань саме мікро-баскетболу або міні-баскетболу, а не намагання швидко навчити дітей техніки та тактики гри. Тільки за цієї умови, відвідування тренувальних занять буде безпечним для фізичного та психічного здоров'я дітей й буде сприятливою основою для подальшого спортивного вдосконалення.

Аналіз наукових праць дозволив виявити, що критеріями контролю у баскетболі на етапі початкової підготовки з урахуванням ранньої спеціалізації є показники: рівня фізичного розвитку; фізичного здоров'я; стану функціональних систем; загальної фізичної підготовленості; теоретичної підготовленості, психічних якостей; психофізіологічних особливостей; обсягу та інтенсивності тренувального та ігрового навантаження.

ВИСНОВКИ

Ефективність вдосконалення системи контролю залежить від урахування та аналізу накопиченого практичного досвіду та теоретичних знань в олімпійському спорті в цілому, в командних видах спорту й баскетболу безпосередньо, що й обумовило актуальність нашого дослідження. Зазначена вище тенденція до ранньої спеціалізації у командних спортивних іграх, та у баскетболі зокрема, має резерви цілісного або часткового наукового обґрунтування, адаптованого до матеріально-технічних умов українських навчальних та спортивних закладів, й підкреслює значущість вдосконалення системи контролю, як важливої складової в управлінні процесом початкової підготовки з метою збереження фізичного та психічного здоров'я дітей під впливом спортивного навантаження.

Зроблений аналіз наукових даних з питань контролю у баскетболі на етапі початкової підготовки з урахуванням ранньої спеціалізації, свідчить про те, що даний напрям ще не є достатньо вивченим, не має повного наукового обґрунтування, й великий масив наукових знань не об'єднаний у цілісну систему, в якій органічно взаємопов'язані контроль з сучасними тенденціями розвитку мікро-баскетболу та міні-баскетболу; віковими особливостями дітей.

Перспективи подальших досліджень полягають в тому, щоб на основі теоретичного аналізу та експериментальних досліджень сформувані цілісну систему знань щодо контролю в командних спортивних іграх для оптимізації управління процесом багаторічної підготовки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баскетбол. Программа для ДЮСШ, СДЮШОР и ШВСМ. Учебно-тренировочные группы и группы спорт. Усовершенствования / Л.Ю Поплавский, В.Г. Окипняк. – К., 1999. – 126 с.
2. Годик М.А. Комплексный контроль в спортивных играх / М.А. Годик, А.П. Скородумова – М. : Советский спорт, 2010. – 330 с.
3. Мітова О.О. Проблеми контролю в сучасних командних спортивних іграх / О.О.Мітова // Спортивний вісник Придніпров'я. Науково-практичний журнал. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС. –2015. – №2. – С. 166-171.
4. Онищенко В. Структура та зміст навчально-тренувального процесу в міні-баскетболі на першому році навчання / В. Онищенко // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). – К. : Вид-во НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2016. – Випуск 4 (74) 16, С. 69-74.
5. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения: учебник [для тренеров]: в 2 кн. / В. Н. Платонов. – К. : Олимпийская литература, 2015. – Кн. 2. – 752 с.
6. Bompa T. O. Periodizacao teoria e metodologia do treinamento / T. O. Bompa. – San Paulo : Phorte Editora Ltd., 2002. – 424 p.
7. Buceta J.M. Basketball for Young players. Guidelines for coaches / J.M. Buceta, M. Mondoni, A. Avakumovic, L. Killik. – Madrid: FIBA, 2000. – 358 p.

8. Cremonini M. A Sample lesson for five and six year olds / M. Cremonini // Mini-basketball, school games and activities. Fiba assist magazine. – 2003, № 05. – P. 63-64.
9. Giorgijevski R. Serbian mini-basketball / R. Giorgijevski // Mini-basketball, school games and activities. Fiba assist magazine. – 2004, № 11. – P. 63-65.
10. Refoyo I. Mini-baskeball training and competition sessions / I. Refoyo // Mini-basketball, school games and activities. Fiba assist magazine. – 2004. – № 8. – P. 63-65.
11. Spencer M. Mini Basketball. A guide to teaching and coaching. Written and Compiled By Martin Spencer / M. Spencer. – FIBA Mini-Basketball. – 2011. – 255 p.
12. Zollner M. Mini-basketball Program in Berlin / M. Zollner // Mini-basketball, school games and activities. Fiba assist magazine. – 2004. – № 10. – P. 63-65.

REFERENCES

1. Basketball. Training program for specialized children-youth schools of Olympic reserve and schools of highest sports mastery (studying-training groups and groups of sports advancement) / L.Yu Poplavskii, V.G. Okipnyak – Kiyv., 1999. – 126 p.
2. Godic M.A., Complex control in sports games / M.A.Godic, A.P.Skorodumova – M.: Soviet sport, 2010. – 330 p.
3. Mitova O.O. The problems of the control in modern team sports games / O.O. Mitova // Sportyvny Visnyk Prydniprovyia. Scientific journal. – Dnipro. – №2. – 2015. – P. 166-171.
4. Onichenko V. Structure and maintenance of training process in mini-basket on the first year of educating / V.Onichenko // Scientific magazine of Dragomanov NPU. Seriya 15: Scientific-pedagogical problems of physical training (physical culture and sports). – Kiyv : Publisher Dragomanov NPU, 2016. – Vol. 4 (74) 16, C. 69-74.
5. Platonov V. N. The system for preparing athletes in the Olympic sport. General theory and its practical applications: textbook [for coaches]: in 2 vols. / V. N. Platonov. – Kiyv : Olympic literature, 2015. Vol. 2. – 752 p.
6. Bompa T. O. Periodizacao teoria e metodologia do treinamento / T. O. Bompa. – San Paulo : Phorte Editora Ltd., 2002. – 424 p.
7. Buceta J.M. Basketball for Young players. Guidelines for coaches / J.M. Buceta, M. Mondoni, A. Avakumovic, L. Killik. – Madrid: FIBA, 2000. – 358 p.
8. Cremonini M. A Sample lesson for five and six year olds / M. Cremonini // Mini-basketball, school games and activities. Fiba assist magazine. – 2003. – № 05. – P. 63-64.
9. Giorgijevski R. Serbian mini-basketball / R. Giorgijevski // Mini-basketball, school games and activities. Fiba assist magazine. – 2004. – № 11. – P. 63-65.
10. Refoyo I. Mini-baskeball training and competition sessions / I. Refoyo // Mini-basketball, school games and activities. Fiba assist magazine. – 2004. – №08. – P. 63-65.
11. Spencer M. Mini Basketball. A guide to teaching and coaching. Written and Compiled By Martin Spencer / M. Spencer. – FIBA Mini-Basketball. – 2011. – 255 p.
12. Zollner M. Mini-basketball Program in Berlin / M. Zollner // Mini-basketball, school games and activities. Fiba assist magazine. – 2004. – № 10. – P. 63-65.